

- “Добробут” по підвищенню товарності селянських господарств в добу НЕПу // Там само, 2005. – Вип. 9. – С. 200–203; Голець В.В. Кооперативний рух Північного Лівобережжя України в період НЕПу (20-ті роки ХХ ст.): Автореф. дис... канд. істор. наук. – Харків, 2004. – 20 с.
11. Шульга І.Г. Гірка правда: Нариси з історії подільського селянства 1920–1932 років. – Вінниця: Віноблдрукарня, 1987. – 152 с.; Григорчук П.С., Мельничук О.А. Комітети незможних селян на Поділлі (1920–1933 рр.). – Вінниця: ВДПУ, 2001. – 153 с.
 12. Рішення партії і уряду по господарським питанням. – В 4-х т. – Т. 1. – Москва, 1967. – 476 с.
 13. Державний архів Вінницької області (далі – ДАВО). – Ф. Р.4079. – Оп. 1. – Спр. 19. – 68 арк.
 14. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (далі – ЦДАВО України). – Ф. 290. – Оп. 2. – Спр. 241. – 26 арк.
 15. ДАВО. – Ф. Р.39. – Оп. 1. – Спр. 504. – 123 арк.
 16. ЦДАВО України. – Ф. 290. – Оп. 1. – Спр. 78. – 376 арк.
 17. Сільський господар. – 1925. – № 5–6.
 18. ЦДАВО України. – Ф. 290. – Оп. 1. – Спр. 187. – 142 арк.
 19. Там само. – Оп. 3. – Спр. 194. – 174 арк.
 20. Степаненко Ю.В. Колгоспне будівництво на Вінниччині // Наукові записки ВДПУ. – Вінниця, 1957. – Т. 7. – С. 66–68.
 21. ЦДАВО України. – Ф. 290. – Оп. 4. – Спр. 31. – 136 арк.
 22. Підсумки і перспективи роботи кооперативних спілок // Коопероване село. – 1927. – № 1.
 23. ДАВО. – Ф. П.1. – Оп. 1. – Спр. 41. – 187 арк.

Аннотація. *Земзюлина Н.И. Становление советской кооперации в 20-х гг. XX в.: политико-правовой аспект.* Актуальность исследования вызвана необходимостью разъяснения дискуссионных вопросов аграрной истории. В публикации, на примере социально-экономического и правового статуса кооперации, сделана попытка показать характер взаимоотношений советской власти и украинского крестьянства в период НЕПа.

Ключевые слова: кооперация, НЭП, советская власть, украинское крестьянство

Summary. *Zemzyulina N.I. The Formation of Soviet Cooperative System in the 30s of the XX century: Political and Legal Aspect.* By example of social, economic and legal state of cooperation an attempt to show the process of searching the ways of interaction of Soviet authority and Ukrainian peasantry during the period of NEP has been made in this article.

Key words: cooperation system, NEP, Soviet government, Ukrainian peasantry

Надійшла до редакції 27.04.2009 р.
Затверджена до друку 02.07.2009 р.

УДК 94(477)“19”

О.М. Костюкова

ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОПОМОГИ БОРЦЯМ РЕВОЛЮЦІЇ В УКРАЇНІ В 20-х рр. ХХ ст.

Узагальнено основні етапи і напрямки діяльності Міжнародної організації допомоги борцям революції в 20-х роках ХХ ст. в Україні. Доведено, що ця ідеологічна структура виконувала функцію утвердження революційних більшовицьких ідей у світовому масштабі.

Ключові слова: громадське об'єднання, Міжнародна організація допомоги борцям революції, світова пролетарська революція, російські більшовики

Після розпаду тоталітарної радянської імперії надзвичайно активізувалися, в новому форматі свого розвитку, громадські об'єднання. Їхній вплив на державні суспільно-політичні процеси продовжує зростати. У зв'язку з цим набуває актуальності дослідження діяльності громадських об'єднань в історичному вимірі, зокрема й міжнародної організації допомоги борцям революції в 20-х роках ХХ ст.

В українській історіографії ця тема представлена у, так би мовити, загальному контексті. Приміром, у дослідженні М.С. Кармазіної там, де йдеться про діяльність добровільних товариств

Української ССР 1926–1936 рр. [1]. Роль і місце громадських організацій у політичній системі радянської України вивчав С.В. Свистович [2]. В.К. Молоткіна розкрила їхню культурно-освітню роботу в умовах непу [3]. М.А. Журба сконцентрував увагу на етносоціальних і міжнародних аспектах діяльності громадських об'єднань українського села [4], а Ю.С. Степанчук висвітлив громадські й політичні структури в комплексі соціальної політики радянської влади [5]. Проблема функціонування Міжнародної організації допомоги борцям революції (МОДР) у згаданих працях практично не досліджена.

Мета роботи полягає в тому, щоб на основі аналітичного підходу, з урахуванням історичної практики та досвіду, узагальнити основні етапи і напрями діяльності Міжнародної організації допомоги борцям революції в 20-х роках ХХ ст. в Україні, передусім з погляду сучасних державотворчих процесів.

Після здійснення у 1919–1920 роках безуспішних спроб ініціювати світову революцію, уряд Леніна змушений був налагоджувати мирні стосунки з “капіталістичним оточенням”. Разом з тим, не припинялася очолювана Комінтерном деструктивна діяльність комуністичних партій у країнах Заходу [6, 161]. Більшовики використовували різні методи. Особливо ефективним було залучення громадської Міжнародної організації допомоги борцям революції, основне завдання якої полягало в тому, аби пильно стежити за подіями боротьби на “світовому фронті класової війни” і, відповідно до цього, направляти та розподіляти свої сили, збільшуючи їх у найважливіших пунктах [7, 2]. Рішення про створення організації, яку визначили “червоною допомогою в’язням капіталу”, прийняв ІV конгрес Комінтерну 30 листопада 1922 р. Це було пов’язано, як підкреслювалося на форумі, з наступом білого терору і потребою матеріальної та моральної допомоги ув’язненим у тюрмах комуністам і тим безпартійним робітникам, що вступили на “шлях боротьби з капіталістичним устроєм” [8, 60,61].

У грудні 1922 р. у Москві відбулося засідання Центрального бюро МОДРу, на якому було затверджено звернення до всіх членів РКП(б) із закликом підтримати створення міжнародної організації та визначено її політичну роль. 28 січня 1923 р. у газеті “Правда” надрукували важливі документи: циркуляр ЦК РКП(б) “Про сприяння Міжнародній Організації Допомоги Борцям Революції”, підписаний секретарем ЦК РКП(б) В. Куйбишевим і “Звернення до всіх трудящих СРСР від МОДРу”. У них акцентовано увагу на тому, що мета і завдання МОДРу – “не тільки збирати п’ятаки, а й збирати мільйони трудящих”, а 18-те березня (день пам’яті Паризької комуни) і 1-е травня повинні вважатися датами фактичного початку роботи на місцях [8, 63–66].

Наприкінці липня 1923 р. у СРСР уже нараховувалося 58 обласних і губернських уповноважених МОДРу, почалося створення комісій МОДР, трійок, відділень та осередків з регулярною сплатою членських внесків [8, 67]. У березні 1923 р. Центральне бюро МОДР перейменували в Центральний комітет. 30 січня 1924 р. відкрилася Перша Всесоюзна конференція МОДР [8, 67,68]. Основні питання зібрання торкалися висвітлення міжнародного становища, а також, як вказувалося в резолюціях, організаторської роботи. Робітники і селяни повинні були усвідомити, що допомога товаришам, які знаходяться в “казематах буржуазії” – це практичний вияв їхньої міжнародної солідарності [9, 24]. З доповіддю “Міжнародний робітничий рух і завдання МОДРу” на конференції виступив Г. Зинов’єв. Він акцентував увагу на діяльності МОДР, як організації, що ставить перед собою “завдання допомоги жертвам класової боротьби в усьому світі” [10, 30].

З метою розширення діяльності у міжнародному масштабі 14–16 липня 1924 р. було проведено Першу Міжнародну конференцію МОДРу. Її підсумки показали перспективи зміцнення зв’язків із Північною Америкою, Іспанією, Китаєм, Японією, Індією, Єгиптом, Румунією, Англією, Скандинавськими країнами. На конференції було обрано виконавчий комітет МОДРу в кількості 28 осіб, 6 – від СРСР і 22 – від зарубіжних країн. У резолюції вказувалося на потребу посилення роботи за кордоном і перенесення центру ваги грошових зборів на користь ув’язнених тих країн, де економічне становище робітничого класу надає більше можливостей для такої діяльності [11, 2].

У 1923 р. до ЦК МОДР надійшло 294260 руб. золотом. З цієї суми комітет розподілив по країнах світу 79 тис. 540 доларів. Зокрема у Фінляндію – 1000 доларів, Латвію – 440, Естонію – 550, Польщу – 800, Литву – 1300, Італію – 7000, Німеччину – 30350, Болгарію – 23500, Румунію – 1750, Австрію – 650, Югославію – 500, Іспанію – 500, Туреччину – 250, Китай – 1250, Японію – 2500. На

січень 1924 р. 47% репресованих отримали підтримку в Литві й Латвії – 63%, Естонії – 16%, Польщі – 72%, Фінляндії – 50%, Італії – 50%, Іспанії – 50%, Болгарії – 60%, Німеччині – 21%, Південній Америці – 100% [12, 38–39].

Перші грошові збори в сумі 310 руб. були організовані в Москві в день зустрічі нового 1923 р. А вже у травні 33 організації надіслали свої перші внески. Окрім грошових надходжень були й інші форми пожертвувань. У німецьких колоніях України зібрали сотні пудів хліба. Селяни Одеської губернії засіяли спеціально відведені ділянки на користь борців революції (“модрівські смужки”) [8, 70].

В Одесі 23 лютого 1923 р. відбулася робітничо-селянська конференція, у роботі якої брали участь представники ЦК МОДР України. Розширений пленум Одеського губернського відділення, який відбувся наступного дня, постановив підсилити правління губвідділу старими комуністами, а також визнав бажаним випуск спеціального журналу [13, 34].

На Полтавщині вдалося об'єднати значну масу робітників, службовців, селян, червоноармійців та інтелігенції. На селянських зборах і конференціях приймали резолюції з вітанням “в'язнів капіталу” і проводили грошові відрахування. Агітацію на місцях здійснювали в тісному контакті з агітпропом. Із березня 1923 р. по січень 1924 р. у Полтаві і в 7 округах губернії було заслухано 1133 доповідей. Їх слухало 136 тис. робітників, селян і службовців. Бажаючи висловити співчуття трудящим Болгарії, робітники Полтави обрали делегатом міської ради активіста Болгарської компартії В. Коларова.

На початку 1924 р. Полтавський губернський відділ МОДРу нараховував більше 20 тис. членів. Для полегшення вступу до товариства широких мас губернська конференція встановила мінімальний внесок (вступний – 25 коп. і членський – 25 коп. за півріччя) [14, 32]. ЦК МОДР підтримав це рішення. З ініціативою полтавчан ознайомили решту осередків. Окрім того, на місця розіслали директиву про збирання серед селян хліба для подарунку борцям революції. Для “в'язнів капіталу” також збирали цінності [14, 32].

Агітація і пропаганда в осередках МОДР найчастіше здійснювалася “у формі тижнів”. Отак, у 1924 р. із 27 липня по 4 серпня, з ініціативи Виконавчого Комітету Комінтерну був організований інтернаціональний “тиждень боротьби проти імперіалістичної війни”. Про це повідомлялося в циркулярному листі до всіх комуністичних партій. Основне завдання “Тижня” полягало в тому, аби підготувати маси до боротьби проти війни, популяризувати думку про завдання перетворити будь-яку спробу імперіалістичної війни в революційно-класову війну, підтримати Союз Радянських Республік у його зусиллях за роззброєння і мир. Для допомоги в роботі рекомендували налагодити зв'язок із Профінтерном, Селянським інтернаціоналом, Спортінтерном, МОДРом. У листі було наголошено: уродовж “Тижня” треба переконувати маси в тому, що тривалий мир може бути забезпечений тільки перемогою пролетарської революції, а шлях до миру пролягає через “розширення Жовтневої революції і перетворення її у світову” [15, 6–7]. Отже логіка була залізною: шлях до миру пролягає через війну.

Ще один “Тиждень” МОДР у СРСР провели з 1 по 7 грудня 1924 р. Основні його завдання, зокрема агітаційні, передбачали висвітлення міжнародного робітничого руху, вербування нових членів, особливо молоді, червоноармійців і дружин робітників, роз'яснення ідеї шефства над в'язнями в буржуазних країнах, масове поширення всіх видань МОДРу, організацію кампанії за постійну передплату на них. Планувалося проведення загальних зборів, конференцій, вечорів. Про що осередки, райони й округи складали звіти, надавали їх разом із матеріалами для виставки Виконавчому Комітету МОДР [16, 29]. Під час проведення “Тижня” в Київській губернії відбулися демонстрації-протести і було випущено номер періодичного бюлетеня “На підмогу”. У Донбасі значно поповнилася чисельність МОДР, яка до цього нараховувала 33 тис. осіб. Представники міських осередків виїжджали в підшефні села, де проводили збори і вербували нових активістів. У Катеринославі, зокрема, “Тиждень” пройшов під гаслом “Затягнути селянство до лав МОДР”. У заходах брав участь представник виконкому МОДР, італійський комуніст Вердаро. Його зустрічали урочисто, а піонери навіть обрали почесним членом своєї організації. 2 грудня відбулася об'єднана конференція, на якій були присутні представники 300 модрівських осередків Катеринослава [17, 33].

Міжнародна організація допомоги борцям революції в Україні поступово розширювала напрямки своєї діяльності. Відповідно до плану роботи Всеукраїнського ЦК МОДРу, за відносно короткий період із червня до вересня 1925 р. намічалось виконати значний обсяг роботи. Планували

заслухати на засіданні Президії ЦК МОДРу виробничі та сільські осередки, провести інструктивне обстеження 8 округів, закінчити структурну побудову місцевих організацій, розробити питання про перехід до єдиного квитка, встановити зв'язок із Товариством “Культзмичка”, надати вказівки на місцях для модрівських доповідей у сільбудах і установах, а також для організації вечорів-споминів. А ще видати 3–5-ти копійкові брошури, два бюлетені, два сценарію для сільських постановок, ілюстровані книги для дітей, випустити через ВУФКУ кінофільм, розробити і розіслати на місця програму для гуртків [10, 81–83].

Програма міських гуртків для членів МОДРу складалася з 12 бесід за такою тематикою: Європа напередодні і під час імперіалістичної війни, післявоєнна Європа, білий терор у капіталістичних країнах, терор як масова зброя буржуазії, основні завдання, організаційна структура, положення про осередки, діяльність МОДРу в СРСР і в капіталістичних країнах, МОДР як школа інтернаціонального виховання. Бесіда на тему “МОДР в Україні” розкривалася гуртківцям за такою логікою: громадянська війна в Україні, білий терор, німецька окупація, польська окупація, отаманщина, виникнення МОДР і його чисельний склад, підсумки та перспективи роботи [18, 48]. Через мережу гуртків проходив низовий актив і це була його підготовка до керівництва осередками, що значно сприяло їхній діяльності в потрібному для більшовиків прокомуністичному напрямку.

Програма гуртків була заполітизованою і цілеспрямовано орієнтувала слухачів на таке бачення довколишньої реальності, яке формувала компартійна номенклатура. Вимагалось всюди оформлювати куточки організації, випускати стінні та “живі” газети, розповсюджувати літературу, проводити “Дні МОДРу”, організовувати кампанії протесту з гаслами, розробленими парткомівцями. Така активна агітаційна робота повинна була сприяти залученню до структури нових членів.

На грудень 1924 р. кількість членів організації на Одещині становила 110 тис. осіб. Із них: робітників – 51 тис., селян – 31 тис., службовців – 33 тис., військових – 6 тис. Кількість осередків сягнула однієї тисячі. На Полтавщині числилося 74092 особи, зокрема в самій Полтаві – 19248. Кількість осередків становила 387, із них у місті – 81. У Катеринославській губернії організація була однією з найбільших. У ній налічувалося 350 тис. осіб. Загальна кількість членів МОДР в Україні в 1924 р. досягла мільйона осіб [19, 25–26].

На засіданні оргбюро ЦК КП(б)У від 18 листопада 1924 р. було прийняте рішення про створення Центрального комітету у справах політемігрантів. У 1925 р. розробили відповідне положення. Комітет діяв як юридична особа, мав своє майно, печатку, проводив фінансово-технічну діяльність, самостійно здійснював свої витрати, за які звітував у Всеукраїнського Центрального комітету МОДР, де також затверджував плани роботи. До складу Комітету входили: голова, його заступник, відповідальний секретар (за призначенням ВЦК), представники від Товариства політкаторжан, від Нацмен ЦК КП(б)У, від губкому МОДРу і від сприяючих йому організацій. Усі загальні і “принципові” питання вирішувалися на пленумі, який скликався один раз на місяць. У пунктах скупчення політемігрантів (Одесі, Києві та ін. містах) комітет, для проведення там роботи, виділяв уповноважених. Його головне завдання полягало в наданні моральної і матеріальної допомоги політемігрантам, які перебували на території України [19, 41–43].

План роботи Комітету на січень–квітень 1925 р. був розроблений згідно з інструкціями і вказівками ЦК МОДРу. У його основі були питання забезпечення, організації та обліку політемігрантів, політпросвіта, фінанси і звітність, а також легітимація. Планували розробити загальне положення допомоги на перший період перебування політемігрантів в УСРР, визначити норму харчування для них, порушити через ЦК питання про працевлаштування, вжити заходів до забезпечення політемігрантів постійним помешканням, для чого розселити їх у різних районах України. Для розселення в містах “ввійшли в порозуміння з центральними установами”, а в селах – із Наркомземом. А ще спробували урегулювати справу медичної допомоги, забезпечити певну кількість місць у будинках відпочинку і санаторіях, організувати юридичні бюро допомоги, зв'язатися з відділами і уповноваженими у справах політемігрантів в УСРР, із метою координування їхньої діяльності у всеукраїнському масштабі. Намітили провести, через відділи уповноважених або через органи МОДРу перереєстрацію політичної еміграції, яка проживала на території республіки. Було висловлене прагнення продовжувати роботу з осілими політемігрантами та надавати допомогу

для організації їх у клуби або секції (в існуючих клубах), розділяючи на вихідців із буржуазних країн (Польща, Західна Україна, Балканські країни), або за національностями, здійснювати легітимацію за допомогою Нацмен ЦК КП(б)У і організацій тих країн, звідки вони прибули [19, 29–31].

Огляд Міжнародної організації допомоги борцям революції в Україні станом на лютий 1925 р. показав, що в останні місяці спостерігалось значне зближення МОДРу з широкими робітничими і, деякою мірою, сільськими масами, а за рахунок цього значне збільшення рядів організації. Відбувся перехід від епізодичної до планової, систематичної роботи, в якій агітаційно-пропагандистська сторона набувала особливої ваги. У більшості губерній оформилися губернські, окружні, районні та міські комітети. Зростання організації йшло в основному за рахунок міста. Принципи членства були скрізь однакові. Розмір членських внесків робітників і службовців був пропорціональним заробітку: від 8 до 75 коп. у місяць. Селяни й червоноармійці платили 2 коп. у місяць. Кошти також надходили від організації спектаклів і концертів.

Поступово до МОДРу залучали село. В Одесі організували агітпункт для приїжджих селян. У клубах, на підприємствах і у військових частинах створювали куточки. Збільшилася кількість розповсюджувачів модрівської літератури, посилилася друкована пропаганда. Приміром, у Києві 7 тисячним тиражем виходив щомісячний україномовний журнал “Наша Допомога”. У Катеринославі, під час проведення “Тижня” МОДРу, було випущено 75 тис. газет українською мовою, 50 тис. – російською, 6 тис. – німецькою і тисяча – латиською. У деяких українських селах демонстрували фільм “Червоний тил”. Поруч з цим, звернули увагу на недоліки. Погано велася фінансова та організаційна звітність, у багатьох випадках шефство здійснювалося формально, окремі осередки тільки збирали членські внески і більше ніякої роботи не проводили, недостатньо пропагувалася діяльність МОДРу, передусім в “організаційно відсталих Волинській, Чернігівській і Подільській губерніях” [19, 22–24].

З метою активізації роботи на місцях, обліку діючих осередків, поглиблення виховної роботи, підготовки нових кадрів, розвитку шефства над політв’язнями, зміцнення свого авторитету, МОДР здійснював значну підготовку до проведення першої Всеукраїнської конференції, що відбулася в 1925 р. Конференція визнала основним завданням МОДРу поглиблення агітаційно-пропагандистської роботи й організаційне зміцнення. Конференція доручила ЦК вжити заходів щодо видавництва дешевої літератури українською мовою та мовами нацменшин. Популяризувати мали власну діяльність, а також політично замовну на той час тему міжнародної (пролетарської) революції. Конференція також доручила Центральному комітету зайнятися підготовкою активних працівників МОДРу та їх вихованням у дусі “класової пролетарської солідарності” [19, 9].

Отже, діяльність Міжнародної організації допомоги борцям революції – громадського об’єднання у 20-х роках ХХ ст., виконувала ідеологічну функцію утвердження революційних більшовицьких ідей. Причому як у самій Україні, так і світовому масштабі. Тема потребує подальшого глибокого осмислення, зокрема щодо визначення місця МОДРу УСРР у зовнішній політиці колишнього СРСР.

Література

1. Кармазина М.С. Деятельность добровольных обществ Украинской ССР в период социалистической реконструкции народного хозяйства. 1926–1936 гг. – Автореф. дисс... канд. истор. наук / 07.00.02. – Днепропетровск, 1989. – 20 с.
2. Свистович С.М. Громадські організації в політичній системі радянської України в 20–30-ті роки ХХ століття // Україна Соборна: Зб. наук. статей. – Вип. 4. – Т. 1. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2006. – С. 203–208.
3. Молоткіна В.К. Вплив більшовицької ідеології на діяльність добровільних товариств України в умовах НЕПУ (1921–1929 рр.) // Україна Соборна... – С. 168–172.
4. Журба М.А. Громадські об’єднання українського села: етнонаціональні та міжнародні аспекти діяльності (20–30 рр. ХХ ст.). Автореф. дис... д-ра істор. наук / 07.00.01. – Донецьк, 2003. – 34 с.
5. Степанчук Ю.С. Діяльність громадських і політичних об’єднань УСРР в контексті соціальної політики більшовицького режиму в 1920-х початку 30-х років ХХ ст. – Автореф. дис... канд. істор. наук / 07.00.01. – Вінниця, 2006 – 19 с.
6. Кульчицький С. Комунізм в Україні: перше десятиріччя (1919–1928). – К.: Основи, 1996. – 396 с.

7. Трэн А. Под вымпелом Октября // МОПР. – 1924. – № 5. – С. 2.
8. Рис Ф. Из истории возникновения МОПР // МОПР. – 1925. – № 5–6. – С. 59–71.
9. Крамаров Г. К Первой всесоюзной конференции // МОПР. – 1924. – № 1. – С. 24.
10. Международное рабочее движение и задачи МОПР'а (из речи тов. Зиновьева, произнесенной на вечернем заседании конференции) // МОПР. – 1924. – № 2. – С. 30–31.
11. Шестковский С. Итоги Первой Международной конференции МОПР // МОПР. – 1924. – № 4. – С. 2.
12. Из деятельности Центрального Комитета // МОПР. – 1924. – № 4. – С. 38–39.
13. На местах (по сообщениям и докладам губ. Организаций МОПР'а в Одессе // МОПР. – 1924. – № 2.
14. Кушнер И. МОПР на Полтавщине // МОПР. – 1924. – № 2. – С. 32.
15. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі – ЦДАГО). – Ф. 20. – Оп. 1. – Спр. 1833.
16. Неделя МОПР в СССР // МОПР. – 1924. – № 4. – С. 29.
17. Неделя на местах // МОПР. – 1924. – № 6. – С. 33.
18. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. – Ф. 257. – Оп. 1. – Спр. 292.
19. ЦДАГО. – Ф. 20. – Оп. 1. – Спр. 2026.

Аннотация. *Костюкова О.М. Деятельность Международной организации помощи борцам революции в Украине в 20-х гг. XX в. Обобщены основные этапы и направления деятельности Международной организации помощи борцам революции в Украине в 20-х гг. XX в. Доведено, что эта идеологическая структура исполняла функцию утверждения революционных большевистских идей в мировом масштабе.*

Ключевые слова: *общественное объединение, Международная организация помощи борцам революции, мировая пролетарская революция, русские большевики*

Summary. *Kostukova O.M. Activity of International Organization of Help Revolution Activists in Ukraine in the 20s of the XX century. The main activity stages and directions of International organization of help revolution activists in Ukraine in the 20s of the XX century are generalized. It is proved that this ideological structure performed the function of assertion revolutionary Bolshevik ideas on a worldwide scale.*

Key words: *civil union, International organization of help revolution activists, world proletarian revolution, Russian Bolsheviks*

*Надійшла до редакції 26.04.2009 р.
Затверджена до друку 02.07.2009 р.*

УДК 94(477)“1943/1950”:656

І.В. Мазило

УПРАВЛІННЯ ЗАЛІЗНИЧНИМ ТРАНСПОРТОМ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ЙОГО ВІДБУДОВИ (1943–1950-ті рр.)

З наукового погляду проаналізовано характерні методи управління залізничним транспортом у період його відбудови і післявоєнного розвитку. Також проілюстровано, як функціонували командно-адміністративна система і засоби економічного впливу на галузь.

Ключові слова: *відбудова, залізниця, рухомий склад, управління, адміністративно-мобілізаційні методи, економічні важелі*

В одній із своїх праць відомий дослідник історії відбудови промисловості й транспорту СРСР після Другої світової війни Ю. Дьяков якось зауважив: “Великий внесок у справу перемоги зробили транспортники, які забезпечували великий об’єм перевезень, будівництво і відновлення шляхів, об’єктів сполучення” [1, 370]. І справді, без управлінської діяльності вирішити такі складні завдання на транспорті було справою марною. Відтак предметом нашої публікації є аналіз набутого управлінського досвіду на залізниці у економічно непростих 1943–1950-х рр.

Нагадаємо, що в передвоєнний період управління транспортом в УСРР забезпечувало роботу дев’яти залізничних доріг: Вінницької, Ковельської, Львівської, Одеської, Південної, Південно-Західної, Південно-Донецької, Північно-Донецької й Сталінської. Через їхню мережу здійснювалося 95% усіх перевезень. Загальна довжина шляхів тоді становила 20102 км [2, 409; 3, 4]. При відступі